3. మనసు మరుభూమి

రాంబాబు నాకు టెలిగ్రాం యిచ్చాడు—'వెంటనే బయలుదేరి రమ్మంటూ'.

రాంబాబు నాకు చిన్ననాటి స్నేహితుడు. ఇద్దరం కలిసే చదువు చదువుకున్నాం. యిప్పుడూ కలిసే పనిచేస్తున్నవాళ్ళం. వాడు టెలిగ్రాం యిచ్చాడు అంటే అత్యవసరం అయివుండాలి. తప్పదు. సెలవుపెట్టి బయలుదేరాను. రాంబాబు కోసం మాత్రమే అని అనను. బయలుదేరింది మా ఊరికి-అన్నట్లు రాంబాబుదీ, మాదీ ఒకటే ఊరు.

బస్సులో కూర్చున్న తరువాత అలా బస్సంతా ఒకసారి కలియ జూశాను. నా పక్కసీట్లో ఒకతను, అతని పక్కనే ఒక యువతి—అడిగిన దానికంతా బహుశ్రద్ధగా, ఓపికగా జవాబు లిస్తున్నదాన్ని బట్టి అతని భార్యే అయివుంటుందనిపిస్తూంది.

నేను అటుకేసి చూడటం అతను గ్రహించి నాకేసి చూశాడు. దోషిలాగా తల దించుకున్నాను.

వాళ్ల యిద్దరి గురించిన ఆలోచనలు ఇంకా సరిగా నన్ను ముసరక మునుపే, బస్సు ఆగిపోయింది. డ్రైవరు హారను మోగిస్తున్నాడు. ఏమిటా అని చూశాను.

రెండు పాములు—బాగా పెద్దవి-ఒకదాని కొకటి పెనవేసుకుని రోడ్డుకడ్డంగా వున్నాయి. బాగా మత్తులో వున్నాయేమో త్వరగా కదలటం లేదు.

హారన్, హారన్, హారన్.

వాటిలో చలనం లేకపోలేదు. కానీ, అది తక్కువ. డ్రైవరు హారన్ మోగించడం మానేశాడు.

నా పక్కనున్నతను అన్నాడు: "ఎంత సేపిలా ఇక్కడ?"

డ్రైవరు ఒకసారి వెనక్కు తిరిగి చూశాడేగానీ, సమాధానం యివ్వలేదు.

మళ్లీ అతనే అన్నాడు విసుగ్గా "అవి కదలకపోతే మీదనుంచి తీసు కెళ్ళండి."

ఈ మాటలకూ ఆ పాములు కదలలేదు. అయితేనేం? డ్రైవరు కదిలాడు.

"అవి త్రాచుపాము, జెర్రిగొడ్డు. అవి పగబడితే ఇంకేమైనా ఉందా?"

నిజమే, పాము పగ పట్టవచ్చు.

అయినా నాకు ఆశ్చర్యంగానే వుంది— పగలతో కక్షలతో అణు వణువూ నిండిపోయిన వీళ్లుకూడా పాముల పగ గురించి ఆలోచిస్తూ పాముల గురించి భయపడటం చూస్తుంటే!

మనిషిని మించిన పాము లేదు!

మనసును మించిన పాము లేదు!!

పగ బడితే మనిషి పట్టాలి. కాటువేస్తే మనసు కాటు వెయ్యాలి. అంతేగాని తాచుపాము, జెర్రిగొడ్డు పగ....యిదంతా మనుషుల ముందు తీసికట్టే!

అన్నట్లు ఇప్పుడు గుర్తు వస్తూంది–నాకూ, రామానికీ పరిచయం అయిందికూడా ఇలాటి దృశ్యం దగ్గరే!

"పాము లొచ్చాయ్, పాములొచ్చాయ్" అంటున్న కేకలు విని పరుగెట్టాను నేను, అమ్మ వద్దంటున్నా వినక, పాములవాడేమో ననుకున్న

నేను, ఆ దృశ్యం చూసి ఆశ్చర్యపోయాను. రాయుడుగారింటిముందు రెండు పెద్ద పాములు మెలి తిరుగుతూ వున్నాయి. పాములు చూడ్డానికి భయంగా వున్నా, అవి వాటి ధోరణిలో వుండడంతో ధైర్యంగా అక్కడే వున్నాం. గోల విన్నట్లుంది. రాయుడుగారు బయటి కొచ్చారు. రావటం తడవుగా వీరిగాణ్ణి పిలిచారు.

"వీరిగా చూస్తావేంరా ! చంపి అవతల పారెయ్యక !"

"వద్దు, నాన్నా. వాటిని చంపవద్దు" అంటున్న అబ్బాయినీ "నువ్వూరుకో" అంటున్న రాయుడుగార్నీ చూశాను నేను. వీరిగాడు రెండు క్షణాల్లో రెండు పాముల్నీ చంపేయటమూ చూశాను. ఆ రెంటినీ జతగా కాల్చటమూ చూశాను.

మర్నాడు ఆ అబ్బాయికి తీవ్రంగా జ్వరం వచ్చింది. 'పాముల్ని చంపద్దు, నాన్నా' అన్న కలవరింతలతో దాదాపు రెండు రోజులు ఆ అబ్బాయి అలాగే వున్నాడు. "మంచి మనసున్నవాళ్లే అలా బాధ పడ తార్రా !" అన్న అమ్మ మాటలే ఆ అబ్బాయికీ నాకూ స్నేహం కలి పాయి. అదుగో, అతని పేరే రాంబాబు !

తరవాత అతనితోటే తిరగటం, చదవటం, గొడవలు పడటం తిరిగి కలుసుకోవటం.... అదంతా వేరే కథ !

ఆలోచిస్తూ ఎప్పుడు పడుకున్నానో ఎమో, తెలతెలవారుతుంటే మెలుకువ వచ్చింది. టైము చూసుకున్నాను నేను. నాలుగూ నలభై. ఇంకో అరగంటలో జంక్షన్ దగ్గర దిగితే, ఆ తరవాత ఒక గంట నడక. ఆరున్నర కింట్లో వుంటాను.

అనుకున్నట్లుగా ఆరున్నరకు రాయుడు గారింట్లో వున్నాను. నేను, వెళ్లేసరికి ఇంటిముందు ఎవరూ లేరు.

"రాంబాబూ! రాంబాబూ!!"

జవాబు లేదు నాకు. నడవలోకివచ్చి పిలిచాను. "రాంబాబూ!"

గట్టిగా పిలిచానేమో, పక్క గదిలోంచి ఏదో వినిపించింది. అది రాయుడుగారి కంఠం. సంచీ నడవలో ఉంచి ఆ గదిలోకి వెళ్ళాను. రాయుడుగారు మంచంమీద పవళింపు సేవలో ఉన్నారు.

"బాబాయ్‌గారూ!"

కళ్ళు తెరిచారు రాయుడుగారు. నా కేసి చూసి నవ్వారు. "నువ్వా? రారా!— రాముడేమో ననుకున్నా!"

దగ్గరగా వెళ్ళాను. చాలా కాలం అయింది ఆయన్ని చూసి. మనసెందుకో సంతోషపడింది. "రాంబాబేడండీ?"

"రాంబాబా? ఏమే, పారూ. రాముడేడీ?" అడిగారాయన భార్య నుద్దేశిస్తూ. ఇంతలో ఆయనకే గుర్తొచ్చిందేమో—"ఆఁ. అన్నట్లు శాస్త్రిల దగ్గరికెళ్ళాడు" అన్నారు.

"ఏ శాస్త్రి?"

"అదేనయ్యా. కృష్ణయ్య లేడూ, పౌరోహిత్యపు బ్రాహ్మడు. ఆయన దగ్గరకు. రేపేగా మరి ముహూర్తం? దానికోసం ఏదో కనుక్కు రమ్మంటేనూ...."

'ఏమిటండీ ముహూర్తం?' అని అడుగుదామనుకున్నా గానీ, ముహూర్తం అని శుభవార్త చెబుతూంటే ఏమిటి అని అడగటం భావ్యం కాదు.

కానీ, ఈ ఇంటిలో పెళ్ళికళ లేదు.

ఆ మామిడి తోరణాలు, ఆ కొబ్బరి ఆకుల పందిళ్ళు... అవి లేకపోతే అసలు కళ్యాణ మంటపపు శోభే కానరాదు.

అయినా, ఇదేమిటి?

రాంబాబుకు పెళ్ళా? నాకు తెలీకుండానే?

కాదు, అయి ఉండదు.

"అయినా, అడగటం మరిచిపోయాను—కులాసాయేనా?" ఆలస్యం గానైనా కుశల ప్రశ్న కుశల ప్రశ్నే.

నవ్వాను నేను.

ఇంతలో రాంబాబు రానే వచ్చాడు. నన్ను చూసి వాడిముఖం చేటంత అయింది. కాదూ మరి, వాడి ప్రాణానికి ప్రాణం నేను.

దగ్గరగా వెళ్ళి అన్నాను: "కంగ్రాచ్యులేషన్స్‌రా!"

వాడొకసారి ఆశ్చర్యపోయాడు. "ఎందుకురా?"

వీడుత్త వెధవ. నా నోటి నుంచీ చెప్పించాలనే కానీ, వీడికీమాత్రం తెలీదనా? అదే అన్నాను.

నవ్వేశాడు. "నే కాదురా వెధవను. నువ్వు! ముహూర్తం నే వేయాల్సిన మూడు ముళ్ల కోసం కాదోయ్, మేము మొదలుపెడుతున్న బావి పని కోసం!"

నా ఆశ అంతా అణగారి పోయింది. వెధవ బావికోసమా వీడిచ్చిన టెలిగ్రామ్! వీడు మరీ ఒళ్ళు పొగరుతో కొట్టుకుంటున్నాడు.

నాలో నేనే గొణుక్కోవడం చూసి రాంబాబు నవ్వుకున్నాడు. నాకు చిర్రెత్తుకొచ్చింది.

"ఏమన్నాడురా శాస్త్రి?" రాయుడిగారి ప్రశ్న.

"శాస్త్రిగారా?" క్షణం ఆగి అన్నాడు రాంబాబు. "రేపొద్దున తొమ్మిదీ పదికి బాగుందట. ఆ సమయానికి అంతా సిద్ధం చేయించి పెట్టమన్నాడు."

"మరయితే అలాగే నిలబడ్డావేంరా? వెళ్ళు. వెళ్ళి కోటిగాడికీ, వీరిగాడికీ చెప్పు. రేపొద్దున్నే ఇద్దర్నీ సిద్ధమయి రమ్మను. సరేనా? తరవాత, అన్నట్లు వీరిగాడి నీ వేళ సాయంత్రమే రమ్మన్నానని చెప్పు. అలాగే శాస్త్రినీ!"

మౌనంగా తల ఊపాడు రాంబాబు. నా కేసి చూసి అన్నాడు: "బయటకు వెడదాం. వస్తావేమిట్రా?"

"పద" అన్నానేన్నేను.

రాంబాబూ, నేనూ—ఇద్దరమూ బయటకు నడిచాము. పొలంగట్టు మీదకు రాగానే అడిగాను నేను: "ఇటెక్కడికిరా?"

"కోటిగాటింటికి.... సరేగానీ, మా బావి చూస్తావేమిట్రా?"

తల ఊపాను సరేనన్నట్లు. రెండు మూడు అడుగుల లోనే చూపించాడు ఒక పెద్ద గొయ్యిని. ఆశ్చర్యపోయాను. "అదేమిట్రా బావిని మొదలు పెడుతున్నారన్నావుగా?"

"మొదలుపెట్టడం జరిగి రెండేళ్ళయిందిరా! వెంటనే ఇదిగో ఈ రాయి రావటంతో ఇక నీళ్ళు పడవని పని మానేశారు. మళ్ళీ ఇప్పుడు ఇన్నాళ్ళకు... "

"ఇప్పుడు పడతాయని గారంటీయా?"

"గారంటీయా అంటే కాదనే అనాలి. అయినా, ఆ శాస్త్రిగారి పూజా మహిమవల్ల నీళ్ళు పడవచ్చు" నవ్వాడు రాంబాబు.

నాకు నవ్వు రాలేదు, ఏడుపొచ్చింది.

శాస్త్రిగారి మహిమవల్ల నీళ్లొస్తే ఇంకేం కావాలి?

మంత్రాలకే చింతకాయలు రాలగలిగితే ఇంకా ఏం కోరాలి?

ఇదంతా రబ్బిష్! ఈ శాస్త్రికీ బుర్ర లేదు, ఈ రాయుడికీ లేదు.

మరి రాంబాబు మాటో? అడిగాను వాణ్ణి. వాడి దగ్గర నుంచి జవాబు రాబట్టుకోలేక పోయాను. వెనుదిరిగి కోటిగా డింటికి వెళ్లాను. మమ్మల్ని చూసి వాడు బయటకు వచ్చాడు, నమస్కారమంటూ.

నల్లగా, మోటుగా కండలపోవులా ఉన్నాడు. మనిషి కున్న ఆ కండలకు అందాన్ని చేకూరుస్తూ ఆ నూనూగు మీసాలు. రౌడీ రంగడులా

ఉన్నాడు. నాకు ముచ్చట వేసింది! దేశమంతా ఇంత ఆరోగ్యవంతులు ఉంటే ఎంత బాగుండేది!

"ఒరే, రే పేరా పని మొదలు పెట్టేది. తొమ్మిదికి-సరేనా?"

వాడు తల ఊపాడు. "సాయంత్రమే వచ్చి ఒకసారి కనిపించి తీరాతానండి. పై పన్లూ అవీ ఈవేళే చేసేస్తే సరి!

రాంబాబు క్షణం ఆగి అన్నాడు: "కోటిగా! ఒక పని చేస్తావురా?"

"చెప్పండి, బాబయ్యా!" వాడి పలుకుల్లో వీడిపట్ల, వీడిపనిపట్ల వాడికున్న గౌరవం వెల్లడవుతూంది. యజమాని అంటే ఇంత భక్తి ఉన్నవాళ్లు అరుదుగా ఉంటారేమో?

"ఇవిగో, ఈ పది రూపాయలూ తీసుకో. పట్నం పో! ఎల్లుండి పొద్దున్న వరకు ఈ ఊరి ఛాయల్లో కనపడితే మక్కె లిరగదంతా!"

కోటిగాడు నవ్వేశాడు. "మా బాగా చెప్పారండి! రేపే పూజన్నారు. ఎల్లుండి రమ్మంటే ఎల్లాగండి! అయ్యగారికి తెలుస్తే చంపేయరూ?"

"నిన్నేం చంపరులేవోయ్. నువ్వు నా మాట వినీ వెళ్లిపో, రేపు రాతిమీద దెబ్బ వెయ్యమని నిన్నే అడుగుతార్రా!"

వాడి కళ్లు ఆనందంతో మెరిశాయి. "నిజంగానాండీ? అయితే, అసలెళ్ల కూడదండీ. అంత పని నాదే నన్న మాట."

"అలా కాదురా...." రాంబాబు అంటున్నది నేను వినిపించుకో లేదు. వీడి తత్త్వం నా కర్థం కావటం లేదు. రాయి మీద దెబ్బవేయ వలసింది కోటిగాడు. అయినా, వాణ్ణి పట్నంపో అనికూడా అంటున్నాడు. వీడి కసలు బుర్ర ఉన్నట్లు లేదు. వాడు బయటకు రాగానే అడిగాను: "నీకు బుర్ర అనేది ఉందిరా?"

"అంత డైరెక్టుగా అడిగితే ఏం చెప్పాలిరా?"

35

"ఏడవలేకపోయావ్! కోటిగాణ్ణి పట్నం పొమ్మంటావేం-పనంతా వాడి దయితే?"

వాడి ముఖం ఒక్కసారిగా పాలి పోయింది. "నిజమేరా! వాణ్ణి ఇంకెలా కాపాడాలో తెలీక, పట్నం పొమ్మంటున్నా!"

"అంటే?"

"అంటేనా? వాడు రేపు ఈ ఊళ్లో ఉంటే, రేపు ఈ పాటికి వాడు బ్రతికే ఆశ లేదు. నువ్వు నమ్మవుగానీ ఇది నిజంరా! మనిషిని మూఢ విశ్వాసా లనేవి ఎంతగా పాలిస్తున్నాయో, రక్తం ఎంత పలచనై పోయిందో నీకు తెలీదేమోగాని నాకు తెలిసిపోయిందిరా !"

ఏమిటీ అసంద్భపు ఉపోద్ఘాతం? అడిగిం దేమిటి? చెప్పే దేమిటి?

"అసందర్భం అనిపిస్తుందేమో గానీ ఇదంతా నిజంరా! రెండేళ్ళ క్రితం రాయి తగిలిందని పని ఆపేశామా? ఒక వారం క్రితం మా నాన్నకు కలొచ్చిందట. కలలో గంగాభవాని కనిపించి బలికోరిందిరా. కోడినీ కాదు, మేకనూ కాదు; నరబలి, నరబలిరా! అర్థమైందా? ఆ బలై పోనున్న పశువు పేరు కోటిగాడు! నమ్ముతున్నావా?"

తల తిరిగిపోయింది. ఇంతటి ఘోరమా! మనిషిని మనిషి ఎలా చంపేయగలడు?

వీ డుండికూడా ఇదంతా ఎలా జరగనిస్తున్నాడు?

"నే నేం చేయగలనురా? ఇప్పుడు చెప్పినదంతా నాకు తెలుసునని నాన్నకు తెలీదు. ఆ వెధవ బ్రాహ్మడొకడు తందాన తాన అంటూ, మా నాన్న చెప్పింది నిజమే నంటూ కోటిగాడు చావుకు ముహూర్తాన్ని నిర్ణయించాడురా ఈ శాస్త్రిగాడు. ఇంతకన్న ఇంకేం చెప్పను?" ఆవేశంలో మాటలేమి అంటున్నాడో వాడికే తెలీదు. కానీ నా కర్థం అవుతూనే

ఉంది. వీడు చాలా సెన్సిటివ్. వీడి మనసు కిది గట్టిదెబ్బ. అందుకే అంత ఘాటుగా వస్తున్నాయి మాటలు.

"మనిషిలో విశ్వాసం, స్వామిభక్తి అనేవి ఉండాలి కానీ, కోటిగాడికి మాత్రం ఇంత ఉండకూడదురా! 'వద్దురా, రేపు రాకు' అని చెబితే-'ఎలాగండీ, పనంతా నాదే కదా?' అంటాడు. నాకు పని చెయ్యాలని ఉందిరా' అంటే పకాలున నవ్వాడు. వాడిని మృత్యువు పిలుస్తూంటే నా మాట ఎందుకు వింటాడు?"

రాంబాబు హృదయం లోంచి వస్తున్న పలుకులివి. కానీ వాడేమీ చెయ్యలేడా? నమ్మను.

"పోనీ, ఒక పని చెయ్యలేకపోయావ్? ఎలాగోలా ఆపించేస్తే.."

"ఏమని ఆపించాలిరా? వీళ్ళ దారుణమైన ఊహ నాకు తెలిసిందని వాళ్ళకు తెలీదు. 'వద్దు బావి తవ్వించ వ'ద్దంటే కారణం చెప్పమంటాడు నాన్న. 'ఇదంతా నీకోసమే గదరా. నీళ్లు లేక ఎంత నష్టపోతున్నామో నీకు తెలీనిది కాదు. ఈ బావి అయితే యిక బంగారం పండిద్దాం' అంటాడు నాన్న. కానీ, ఆ రక్తపు కూడు నాకొద్దు అని ఎలా చెప్పాలిరా? నువ్వు నా స్నేహితుడివి. నాకు మనోబలం చేకూర్చ వలసినవాడివి, అందుకే నిన్ను రమ్మన్నది!" అన్నాడు రాంబాబు.

రాంబాబుకు మనసులోనే జోహార్లు అర్పించుకున్నాను. ఆ తండ్రికీ వీడికీ ఎంత తేడా! మనిషికీ మనిషికీ యెంతటి వ్యత్యాసం!

అయినా ఇంత దారుణంగా యింకొకడి హత్యని వీళ్ళు ఎలా చేసేయగలరు? పైగా పూజ. ముహూర్తం అంటే కొంతమంది రానే వస్తారు. అంతమంది ఎదుటా....

కాకూడదు. ఈ ఊరు. నా సొంతఊరు మరో కంచికచర్ల కాకూడదు; మరో ఒంగోలు కాకూడదు. వద్దు. వద్దు, నా ఊరు మరో ఖమ్మంగా మారిపోకూడదు.

ఇది నా ఊరు. నా ప్రాణం. నా తనువు, మనసు అంతా ఇదే! ఈ ఊరిలో ఇంత కల్మషం పెరగ కూడదు. నా జన్మభూమి మలినం కాకూడదు. నా ఊళ్లో తిరగాడవలసింది గద్దలు, రాబందులు కావు; ప్రాణంతో మెలగవలసిన మనసులు, మనుషులు. అంతేగానీ—దేవుడా. రక్షించు నా స్వర్గాన్ని! నరకంగా మార్చి నాశనం చేయకు. ఇంతకన్నా యింకేమీ కోరను.

"రాంబాబూ!" మనసులో మెదిలిన ఊహ వాడితో అన్నాను.

వాడు నవ్వాడు, "నా కది అనిపించలేదనుకున్నావురా! పోలీసులు డ్రెస్‌లో వచ్చినా, మఫ్టీలో వచ్చినా, ముహూర్తం ఆగిపోతుందిరా! కొత్తవాళ్ల ముందు ఈ పని చేస్తారనే నీ ఊహ?"

నిజమే! "కానీ, రాంబాబూ, అందరి ముందు ఎలా జరుగుతుందిరా హత్య?"

"నువ్వొత్త పిచ్చివెధవ్విరా! ఊరు ఊరంతా కలిసి ఒకడ్ని చంపడం ఎన్నిచోట్ల చూడలేదు మనం! అయినా శిక్ష పడేది ఎవడికో, ఎప్పుడో.... అంతేగానీ ఇప్పుడు...."

"ఇంతకీ ఎలా జరుగుతుందో?"

"చెబుతున్నాగా—రాయిమీద దెబ్బ యిక్కడ పడాలి అంటార్రా! మొదట గునపం దెబ్బ రాతిమీద పడితే ఆ తరవాత రాయి పేలుస్తారు. కోటిగాడు గునపం దెబ్బ వెయ్యటానికి నూతిలో వుండగా పైనుంచి పొరపాటున రాయి పడుతుంది. ఆ రాయి సరిగ్గా కోటిగాడిమీద... యింతే. చాలా సింపుల్ ఆక్సిడెంట్."

ఎంత గొప్పగా వుంది! హత్యే. కాని హత్యకాదు, పొరపాటుట! వీళ్ళు చూపిస్తున్న ఈ తెలివి ఈ పద్ధతిలోగాక దేశోన్నతి కోసం అయితేనో? కానీ, మనకున్న తెలివిని చెడుకు ఉపయోగించు కోవడం

తెలిసినంతగా, మంచికి ఉపయోగించుకోవడం తెలీదు. ఇది మన దౌర్భాగ్యం!

"నాలుగు రోజులయిందనుకోరా కంటినిండుగా నిద్రపోయి, మనసు నిండుగా నవ్వుకుని! ఆ వేళ నాన్న శాస్త్రితో చెబుతోంటే వినడమే. ఆ తరవాత యిక నిద్రలేదు. కానీ, ఎలారా ఇది తప్పించటం?"

మంచితనం, మానవత, రాక్షసత్వం, స్వార్థం-రెండూ రెండు పక్కల కత్తులు దూశాయి. ఇది యుగయుగాల సంఘర్షణ. తప్పదు! మనిషి ఈ మన్నుపై నిలిచినంతకాలం ఈ పోరాటం తప్పదు.

రాంబాబు ఇప్పుడెంతో ఎదిగిపోయాడు. తోటి మనిషి ప్రాణాలకు వాడిస్తున్న విలువ....ఛ, నాకు సిగ్గేసింది. నే నెంత అగాధాల్లో ఉన్నాను; వీడున్న స్థాయిని చేరుకోవాలంటే నాకు ఎన్నేళ్ల సంస్కారం కావాలి? ఈ జన్మ చాలదు. నిజం!

"ఏమిట్రా ఆలోచిస్తున్నావ్?"

"రేపు జరగనున్న పాపం గురించిరా!"

నవ్వాడు రాంబాబు. "పాపాలు ఎన్నో జరుగుతూనే వున్నాయిరా మనముందు! కానీ, ఇదుంది చూశావ్—మా పొలం రేపెప్పుడో పండుతుందనుకుంటున్న బంగారానికి, ఈ వేళ ఒక బంగారు జీవితాన్ని నాశనం చేయబూనడం మాత్రం ఆపి తీరాలిరా! తప్పదు."

వాడిలో పట్టుదల వుంది. కార్యం నిర్వహించి తీరాలనే సదుద్దేశం వుంది. కానీ, గెలవడానికి యివి చాలవు. బలమైన ప్రణాళిక అవసరం.

"ఔనురా. కానీ, ఎలా అన్నదే ఆలోచించాలి."

ఇద్దరమూ ఇంటికి చేరుకున్నాము. రాయుడుగారికి కొంత అనారోగ్యం ముదిరి నట్లుంది. కొంచెం అవస్థ పడుతున్నాడు. రాంబాబు

దగ్గరగా వెళ్లాడు. ఆయన ఆయాసంతో రొప్పుతున్నారు, రాంబాబు క్షణం ఆలోచించాడు. "నాన్నా! బావి తవ్వడం ఆపేద్దాం, నాన్నా!"

నేనూ, రాయుడుగారూ-ఇద్దరం ఉలిక్కిపడ్డాం. కానీ, కారణాలు వేరు.

"నీ ఆరోగ్యంకన్నా ముఖ్యమా ఇది? తరవాత ఎప్పుడో...." ఎంత సున్నితమైన అబద్ధం!

"వద్దొద్దురా! ఎంతో కాలంగా అనుకొంటున్నది రేపటికి జరగబోతోంది. దాన్ని ఆపే ప్రయత్నమేమీ వద్దు నేనేమైనాసరే!" రాయుడుగారి పలుకుల్లో పట్టుదల ఉంది. "అటు సూర్యుడిటు పొడుచుగాక, సముద్రములెన్నైనా ఇంకుగాక' అనే లెక్కలో ఉన్నారు రాయుడుగారు.

"నువ్వన్నా చెప్పరా, నాన్న కింత అనారోగ్యంగా ఉంటే, ఇంట్లో శుభ కార్యమా?" రాంబాబు బాధ నా కర్థం అయింది.

"వాడు అంటున్నదీ నిజమే బాబాయ్‌గారూ! ముహూర్తం వాయిదా వేయిద్దాం...."

"ఆఁ పోనీ, ఆ పని చేద్దాం, నాన్నా!"

రాయుడుగారు ఉలిక్కిపడ్డట్లు అన్నారు: "అస లా ఊహె రానీయద్దు, సరేనా?"

ఇంకేమీ అనలేకపోయాను నేను. రాంబాబు ముఖం పాలిపోయింది. సాయంత్రందాకా ఇటు, అటు తిరుగుతూ గడిపాం ఇద్దరం. ఎంత తలలు బద్దలు కొట్టుకున్నా ఏమీ తోచటం లేదు. కోటిగాడికి చావు తప్పేటట్లు లేదు. ఏం చేయాలి? ఏం చేస్తే ఈ చావు తప్పుతుంది?

చీకట్లు చిమ్ముకొస్తూంటే పీరిగాడు వచ్చాడు. ఇకమంతనాలు. రాంబాబు అన్నాడప్పుడు: "చూడరా, కోటిగాడి ప్రాణానికి విలువ కడుతున్నార్రా వీళ్లు!"

నేను బాధతో మెలితిరిగి పోయాను.

ఉన్నట్లుండి మనసులో ఒక ఆలోచన తట్టింది. మర్నాడు ఉదయమే కోటిగాడు రాతిమీద దెబ్బ వేసే సమయంలో, అక్కడ కోటిగాడి పక్కనే రాంబాబు ఉంటే రాయి విసరే ప్రశ్న ఉండదు. రాంబాబు యజమాని కాబట్టి! కోటిగాడు బతకడం తథ్యం. ఈ పథలం విఫలిం అనే ప్రశ్నేలేదు. రాంబాబు కొంత సంకోచించినా, చివరకు నేనూ, రాంబాబూ నూతిలో దిగేందుకు సిద్ధ పడ్డాము. ఇక గెలుపు మాదే! రాంబాబు నిద్రపోయాడో లేదోగానీ. నాకు మాత్రం హాయిగా నిద్రపట్టింది.

మర్నాడు నేను నిద్ర లేచేసరికి ఇల్లంతా కోలాహలంగా ఉంది. రాంబాబు తలంటు పోసుకున్నా, వాడి ముఖంలో దైన్యం కానవస్తూనే ఉంది.

రాయుడుగారి కేసి చూశాను. నిశ్చింతంగా ఉన్నారు. ఆ మనసునే మొగలి పొదల వెనక తారాడుతున్న తాచుపాములు ఎవరికీ కనిపించవు. తన సువాసనతో కాటు వేస్తూంది మనసు!

పాపం! కోటిగాడు!

కాదు, పాపం! రాయుడుగాడు!

మనసు మంచి చెడుల మేలు కలయిక మాత్రమే కాదనీ, ఒక్కొక్కప్పుడు అది పిశాచాలు వంటి ఆలోచనలు సంచరించే మరుభూమి అని నా కీనాడే తెలుస్తూంది.

అయినా, మా పథకం పారి తీరాలి. ఒక నిండు జీవితాన్ని రక్షించామనే తృప్తితో ఈ జీవిత కాలం అంతా బతకవచ్చు! ఈ ధ్యేయంలేని జీవితాని కొక అలంకారం కావాలి! ఇక మా అదృష్టం. తలపెట్టింది మంచి పనే అయినా, చివరి వరకూ జయం లభిస్తుందనే ఆశ లేకపోతూంది.

కోటిగాడు వచ్చాడు, "దణ్ణాలు బాబయ్యా" అంటూ. జీవకళ వాడి సొమ్ము. రాయుడుగారు వాడికి వాడాపని ఎలా చెయ్యాలో బోధ పరుస్తున్నారు,

'ఇదిరా నీ చావుకు దగ్గర దారి' అంటూ. వాడు గంగిరెద్దులా తల ఊపటంతో ఒళ్ళు మండిపోయింది నాకు. అయినా, ఏమనాలి?

ఎనిమిదిన్నరకు వీరిగాడు రావటంతో అందరం—అంటే నేను, రాంబాబు, కోటిగాడు బయలుదేరాము. రాయుడుగారి పరిస్థితి బాగులేక ఆయన, పిన్నిగారు రాలేదు. వీరిగాడు నూతిలో దిగి, దెబ్బ ఎక్కడ పడాలో కోటిగాడికి చెబుతున్నాడు. కోటిగాడు మృత్యుముఖంలోనే ఉన్నాడు.

పైన శాస్త్రిగారు యమభటుడిలాగా ఉన్నారు. ఆయన చదివేది మంత్రాలు మరణశాసనాల్లా ఉన్నాయి. రాంబాబు అక్కడే కూర్చొని శాస్త్రి చెబుతున్నట్లు పూలు విసురుతూ, నీళ్ళు చల్లుతూ ఉన్నాడు. రాంబాబు పక్కనే పెద్ద బండరాయి. అది పడితే చావు తప్పదు. పక్కనే వీరిగాడు....

తొమ్మిదయింది. రాంబాబు శాస్త్రినేదో అడిగాడు. ఆయన ముఖం బట్టి రాంబాబు శాస్త్రినేమి అడిగి ఉంటాడో నా కర్థం అయింది. పట్టు పంచెతోనే పీటలమీంచి లేచాడు రాంబాబు. అందరి ముఖాలూ పాలిపోయాయి.

ఇద్దరం దిగాము. కోటిగాడి పక్కనే నిలబడ్డాము. నిమిషమంటే ఇంతసేపని నాకు ఇన్నాళ్లూ తెలీదు. గడియారంలో పెద్దముల్లు ఆగిపోయినట్లుంది.

ఇంకొక్క ఏడు నిమిషాలు.

మరో అయిదు నిమిషాలు. అంతే!

ఇంతలోనే పైనుంచి కేక వినపడింది. ఆ గొంతు ఎవరిదో గానీ, మా గుండె లవిసిపోయాయి. "అబ్బాయ్‌గారూ! అయ్యగారు పోయారండి!".

పట్టుపంచె అడ్డం పడుతున్నా, పరుగెట్టాడు రాంబాబు. వాడి వెనకనే నేనూ.

ఇంట్లో కొచ్చేసరికి–రాయుడుగారు చదువుతున్న పేపరు మడిచి పక్కనే పెడుతూ అడిగారు: "అంతా అయిపోయిందిరా?"

మేము ఇద్దరమూ బిక్కచచ్చిపోయి వున్నాము.

మా గుండెల్ని పిండేస్తున్నట్లుగా పెద్ద చప్పుడు, కేక, గోల.

రాంబాబు కళ్ళలో నీళ్లు చిమ్ముతూంటే అన్నాడు: "ఆ కోటిగాడు మన కోసమే చచ్చిపోయాడు, నాన్నా!"

మంచి ఓడిపోవటం కళ్లారా చూసిన నేను, చెడు మా ముందే చిరునవ్వులు చిందించటమూ చూశాను.

ఆంధ్రప్రభ—17-11-71